

"Çoxmillətli cəmiyyət Azərbaycanın fəxr etdiyi amildir - düzgün siyasət, təhsil, tərbiyə, nümunə, davranış nümunəsi... Hər şeyin təməlinə cəmiyyətin öz məfkurəsi dayanır, bu, çox böyük dəyərdir. Elə bir dəyərdir ki, onu qucaqlamaq istəyirsən, öpmək istəyirsən və Tanrıya təşəkkürü ifadə etmək istəyirsən ki, bunu sənə nəsib edib və biz bunu qorumalıyıq...". Bu fikirləri Prezident İlham Əliyev Şuşada 2-ci Qlobal Media Forumunun açılışında müstəqil jurnalist Roman Qureviçin: "...Azərbaycanda, eyni zamanda müxtəlif dinlərə mənsub insanlar yaşayırlar: müsəlmanlar, xristianlar, yəhudilər və bir çox digərləri. Onlar hər zaman bir-birilə mehriban, qarşılıqlı hörmət şəraitində yaşayıblar... Azərbaycan torpağında, Azərbaycan xalqında hansı xüsusiyyət bunu mümkündür, buna imkan yaradır?" sualına cavab verərəkən bildirib.

publikada dini konfessiyalar arasındakı münasibətlərə o qədər də mənfəət təsir göstərmədi. Ulu öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişindən sonra isə münasibətlər daha da yaxşılaşmağa başladı. Ümummilli lider deyirdi: "Dünyada bir çox böyük dinlər mövcuddur. Hər dinin özünəməxsus yeri var. Biz azərbaycanlılar İslam dini ilə fəxr edərək, eyni zamanda heç vaxt başqa dinlərə qarşı mənfəət münasibət göstərməmişik, düşmənçilik etməmişik, ədavət aparmamışıq...".

Azərbaycan Respublikasının Dini Qurumları İş üzrə Dövlət Komitəsinin məlumatına görə,

çünki bütün tarixi dövrlərdə yəhudilər ölkəmizdə özlərini böyük bir ailənin bərabərhüquqlu üzvü kimi hiss etmiş, dünyada millətçiliyin tüğyan etdiyi dövrlərdə belə xalqımız onlara da digər azsaylı xalqlar kimi doğma münasibət göstərmişdir.

Azərbaycanda yaşayan bütün azsaylı xalqlar buranı özlərinin vətəni bilir, onun uğrunda mübarizənin önündə gedirlər. Vətən müharibəsində bunun şahidi olduq. Ümumiyyətlə, istər Birinci, istərsə də İkinci Qarabağ müharibəsində ölkəmizdə yaşayan bütün xalqların nümayəndələri torpaqlarımızın azad edilməsi uğrun-

Nadir tolerantlıq nümunəsi - Azərbaycan

Şərq-Qərb sivilizasiyalarının dialoqu və ümumbəşəri vəhdət ideyası bu gün diqqət mərkəzindədir. Dünyanın yeni nizamının formalaşması sivilizasiyaların qarşılıqlı əlaqəsinə də fərqli yanaşma tələb edir. Azərbaycanın Qərblə Şərqlə, Qərblə İslam dünyası arasında önəmli, etibarlı körpü rolunu oynaması bu qədim diyarın bir çox ölkələrə nümunə olması haqqında dünyada müsbət fikir formalaşdırıb. Ölkəmiz bir çox millətlərin və dini konfessiyaların dinc yanaşı yaşamasının unikal nümunəsidir. Azərbaycanın çox vaxt Qərblə Şərqlə arasında körpü adlandırıldığı deyən Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva bunun tarixi Böyük İpək Yolu dövründən ölkəmizin əlverişli coğrafi-siyasi mövqeyilə bağlı olduğunu bildirmişdir: "Biz öz mədəniyyətimizin, adət-ənənələrimizin, tarixi irsimizin təkrarlanmaz incilərini qoruyub saxlayaraq, dünya mədəniyyətinin nümunələrini qəbul edə bildimişik. Biz bu gün müxtəlif xalqların mədəniyyət elementləri ilə milli mədəniyyətimizin tərkib hissəsi arasında oxşarlığın şahidi oluruq... bu proseslərin arxasında öz tolerantlığı, xeyirxahlığı, öyrənilib-öyrətmək bacarığı ilə seçilən və mədəniyyətlər arasında körpülər yaradan azərbaycanlıların neçə-neçə nəsli durur".

Müsəlman tolerantlığının əsasını Qurani-Kərimin surə və ayələri təşkil edir. Burada ümumi bir fikir var: "Dində məcburiyyət yoxdur". Tarixi faktlar VII-VIII əsrlərdə müsəl-

manların yəhudilik, xristianlıq və zər-düştlüyün tərəfdarlarına qarşı ehtiram və dözümlülük göstərdiyini təsdiqləyir. Ölkəmizin ərazisində yaşayan çoxsaylı etnik və dini qruplar arasında möhkəm əlaqələrin formalaşmasında tarix boyu burada yaşayan xalqların dəfələrlə güclü dövlətlərdən asılı vəziyyətə düşməsi faktı da əsas rol oynayıb. Belə ki, məhz yaranmış şərait onları dünyagörüşlərindəki fərqlərə baxmayaraq yaxınlaşdırmışdır.

Ölkəmizdə mövcud olan tolerantlığın əsasları üçün 1990-cı illərin əvvəllərində başlayan erməni təcavüzü böyük təhlükə yaratdı. Dini zəmində başlamasa da Qarabağ münaqişəsində Ermənistanın dini lideri I Vazgen separatçı hərəkatı qızıqırdanların önündə gedirdi. Erməni separatizminin ideoloqları hər zaman beynəlxalq aləmdə guya Azərbaycandan "İslam təhlükəsi"nin gözlənildiyini təlqin etməyə çalışırdılar. O dövrlərdə bəzi ermənipərəst qüvvələr, hətta müsəlman əhalisinin xristianlaşdırılması kimi əməllərdən də istifadə edirdilər. Belə hərəketlər isə dinlərarası dialoqun möhkəmlənməsinə zərbə vururdu. Ancaq bu hadisələr res-

publika ərazisində yeddi sinaqoq və səkkiz yəhudi dini icması fəaliyyət göstərir. Müasir dövrdə də onlar antisemitizimdən uzaq tolerant mühitdə yaşayırlar. Bu isə heç də təsadüfi deyil,

da döyüşdü, qəhrəmanlıq nümunələri göstərdi, şəhidlik zirvəsinə yüksəldi. Bu amili də dövlət başçısı çıxışlarında hər zaman xüsusi vurğulayıb.

Əsrlərlə formalaşan tolerantlıq, dözümlülük Azərbaycan cəmiyyətini səciyyələndirən gözəl bir ənənəyə çevrilib. Ölkə rəhbərliyi mütəmadi olaraq dini icmaların liderləri ilə görüşür, onların ehtiyac və problemlərinə diqqətlə yanaşır. Prezident İlham Əliyevin müntəzəm olaraq ölkənin xristian və yəhudi icmalarını əsas dini bayramları münasibətilə təbrik etməsi də artıq ənənə halını alıb.

Bütün bunlar onu göstərir ki, Azərbaycanda tolerantlıq, dinlər və mədəniyyətlərarası dialoq sahəsində müxtəlif tərəflərin bir araya gəlməsi istiqamətində kifayət qədər iş görülür, Bakı beynəlxalq və regional konfrans, forum və simpoziumlara ev sahibliyi edir. Məhz elə buna görə də mədəniyyətlərarası dialoq və tolerantlığın təşviqi üzrə Bakı prosesi ifadəsi çox tez-tez eşidilir.

Azərbaycanda bütün xalqlar dinc yanaşı yaşayır. Bunun üçün cəmiyyət və dövlət nadir bir mühit yaradır. Ancaq digər bir amil də var: tolerantlıq. Azərbaycan xalqı bu mənada özünün tolerantlığı ilə dünya xalqlarına nümunədir.

Zümrüd QURBANQIZI,
"Respublika".